

ШАХМАТНА МИСЪЛ

12

1960

ШАХМАТНА МИСТЪЛ

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ СЪЮЗ
ЗА ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА И СПОРТ

Книжка дванадесета
Година тринадесета — 1960 г.

ТРИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНИ УСПЕХА

Лайпциг 17. X. — 9. XI. 1960 г.

А. МАЛЧЕВ

Обстановката

Още шом слезете на гарата в Лайпциг, кордон от шахматни плакати и афиши ви отвежда в прочутото Рингмесехаус — голямо здание в центъра на града, намиращо се непосредствено до църквата, на чийто орган някога е свирил големият немски композитор Бах. В Рингмесехаус два просторни като площади салона, които по време на лайпцигския панаир са служили за изложба на текстилната промишленост, сега са превърнати в турнирни зали. Тук е изложбата „Шахматът през вековете“. Нейните светли, изящно подредени витрини омасват от край до край и двете турнирни зали като блестящ пъстър декор, който излъчва красота и тържественост. Сякаш турнирните зали са някакъв чуден храм, храм на богинята Каиса, в който са събрани богатствата и мъдростта на многовековната шахматна култура. Дни са необходими, за да се разгледа всичко, а в този момент друго поглъща вниманието...

Спокойни акорди на орган известяват началото на кръга.

Първокръгите на Каиса

са вече в залата и заемат местата си пред шахматните табла.

Тук е световният шампион Тал — усмихнат, любезен, самоуверен. Ето и бившите световни първенци Еве, Ботвиник, Смилов. Те са загубили короните си, но не и силата и обаянието си на първостепенни шахматни величия.

„Детето“ гросмайстор Боби Фишер е вече възмъжало и е най-високият състезател в отбора на САЩ. Трудно е да се каже дали той или железният Глигорич са най-силните шахматисти извън пределите на СССР. Но където блестят слънца, звездите бледнеят — да и брояваме ли всички гросмайстори, международни и национални майстори, шампиони и други шахматни свети а, няколко стотин на брой, които са се събрали тук?

В Лайпциг си е дал среща шахматният елит на 40 страни. Рекорден брой в историята на шахматните олимпиади! Някои — Индонезия, Албания, Монго и Мала — ще поучат сега първото си олимпийско кръщение. Това изглежда прави амбицията им още по-голяма и отделни техни постижения вдъхват нашия заслужил майстор Пъдевски да

пише за тях „Дойдоха, видяха и... победиха“. (Виж на стр. 180). Дания и Швеция са най-старите ветерани. До сега те не са отсъствували от нито

те са добре обучени, но забележете — таблата и фигурите нямат никакви закачалки. Те са магнитни.

Организаторите са предвидили и най-дребните технически подробности и удобства. Ето например там, в рафтчето на всяка шахматна маса е поставена закуската на състезателя, а в малкото термусче — кафето му — винаги топло. Целият инвентар — шахове, часовници, маси, столове — е съвършено нов. На всяка среща има отделен квалифициран съдия и демонстратори. Всеки отбор има отделна стая — кабинет в самата турнирна зала. Информационната служба е организирана отлично. Резултатите на минутата се нанасят на съответните табла и таблици. В специално уредения пресцентър за журналистите са обезпечени всички удобства. Но нека приключим дългото описание с думите на световния шампион Тал: „Единственото нещо, от което можем да се оплачем, е, че нашите противници играят много силно!“.

Да, равнището на шахматното майсторство се е дигнало много високо!

На полуфинала

В първия кръг се срещат България — Югославия. Трудна и отговорна среща! На две олимпиади по ред Югославия се класира на второ място. В нейния отбор играят трима гросмайстори...

Отборът на България е в състав: 1. Милко Бобошов, 2. Никола Пъдевски, 3. Олег Нейкирх, 4. Атанас Коларов, 5. Николай Минев и 6. Здравко Милев. Това е единственият отбор в олимпиадата, в който всички състезатели, титуляри и резерви, са международни майстори. Но прави ли ви впечатление подредането на състезателите? На първа дъска играе Бобошов, а републиканският първенец Милев, който има и най-добър коефициент „Инго“, е поставен в ора резерва. Нарушена е обичайната практика да се подредят състезателите по реда на тяхното класиране в последното републиканско първенство. Очевидно треньорът заслужил и международен майстор Цветков е използвал твърде смело правата си при подредането на отбора. Но нека му се доверим. Той познава основно и подготовката, и състоянието на нашите

Милко Бобошов

покри нормата за международен гросмайстор. За този най-голям успех, постигнат от български шахматист до сега, БСФС го удостои със званието „заслужил майстор на спорта“

една олимпиада. Но за да съкратим церемониала по представянето, вижте най-добре олимпийската статистика, която съдържа интересни данни за всяка страна.

Организацията

Последен акорд. В миг тишина и удар на гонг. Турнирният апарат действа безупречно! Можете да сверите часовника си — част е точно 16. Кръгът започва. Първите холове се появяват по демонстрационните табла. Може би ви прави впечатление колко ловко демонстраторите местват фигурите. Наистина

майстори, както и тяхната капризна спътничка — спортната форма.

Колко тревоги разпръсна първият резултат! След оспорвана борба — България — Югославия 2:2! Радва и обнадежда не само спортният резултат, но и отличната игра на нашите международни майстори, които всъщност бият гротмайсторите с 2:1, тъй като губи само Милев срещу Берток поради грешки в дебюта. Първата среща показва, че нашите олимпийци са в отлична спортна форма.

Следва още един равен резултат срещу амбициозния отбор на ГДР и седем убедителни победи срещу останалите отбори.

Така България отбелязва своя първи забележителен успех, като се класира на първо място в групата си пред извънредно силните отбори на Югославия, ГДР, Израел, Норвегия и др.

Германската преса пише: „Учудваща е лекотата, с която отборите на България и ГДР достигнаха до финала. Шахматните организации на тези две страни събират сега заслужения плод на тяхната упорита работа.“

Сега посетителите в турнирната зала се спират по-продължително пред витрината на България, където е изложено табло с портретите на нашите олимпийци. До тях на преден план в рамка е поставена увеличена снимка на мъж и жена пред шахматното табло. Наблюдавам баща и дете с пионерска връзка, които са се спрели пред витрината.

„А това е Димитров“

показва бащата и сочи поставената в рамка снимка. И... нищо повече... Та кой ли не познава героя от лайпцигския процес! Удивление и почит блясват в очите на детето. Неповторим момент, в който сякаш чувам гласа на Димитров: „Гордея се, че съм син на българската работническа класа...“ Чудни слова, които отекват в сърцето с трепката на скъпо родно съзвучие...

Кой ли любител на шахмата не е следил драматичната борба, която водиха нашите олимпийци

на финала

Кой ли не е чакал с трепет да научи какъв е резултатът. Да, резултатът, цифрите, точките, техният механичен сбор — ето кое е най-важното, което бързат да узнаят запаленковците, а всичко друго — усилията, вълненията, тревогите на състезателя остават на заден план. А всъщност причината за много резултати остава зад кулисите. Да надникнем и зад тях. Ето някои бележки

из дневника на олимпиадата

28 октомври. След еднодневна почивка днес започва финалния етап на олимпиадата. Вместо с „добро утро“ нашите състезатели се поздравяват с възгласа на римските гладиатори:

„Ave Caesar, morituri te salutant“
(Здравей Цезаре, тези, които ще умрат, те поздравяват)

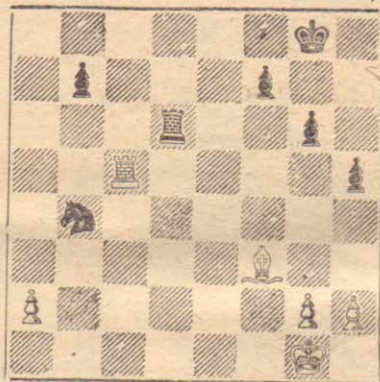
Шега, която, уви, не е случайна. В нея прозира тревожната истина, че нашите състезатели са твърде неспокойни пред срещата си с най-страшния противник — СССР. Това се отразява и в играта им. Наистина Тал, Ботвиник, Корчной и Смилов играят превъзходно, но все пак нашият отбор се огъва невероятно леко и губи с 4:0. Тежко поражение, причината за което е в голяма степен психологическа.

Керес шеговито ни утешава: „Когато любим, него бием!“ Губят след нас и всички останали, но никой така тежко като нас...

29 октомври — III кръг. България — Унгария 2:2. Добър резултат, който възвръща самочувствието на отбора.

30 октомври — III кръг. САЩ — България. Нашите състезатели играят с голям подем. Към третия час се очертава победа за нашия отбор. Бобоцов има добра позиция и може да спечели пешка срещу Боби Фишер. Позициите на Пъдевски срещу Ломбарди и на Коларов срещу Бърн не будят никаква тревога, а Минев стои по-добре срещу Вайнщайн, но... Неочакван обрат — Бобоцов избира грешен вариант и губи първата си партия на олимпиадата. Пъдевски... прочее вижте позицията:

Пъдевски Ломбарди

Остават 4 хода до контролата. Ломбарди разполага само с броени секунди. На ход е Пъдевски, който има близо половин час резерва. Очевидният вариант: 36. Тс8+ Цг7 37. О: b7 води до просто реми. (Пешката в повече, която запазват черните на царския фланг, не е достатъчна за печалба.) Но Пъдевски мисли 10 минути, 20 минути. Той явно търси ход, с който да смугне в цайнота противника си, и... 36. О: b7?? Последва мълиеносно 36... Тd1+ 37. Цf2 Кd3+ и Пъдевски се предаде.

Грешка прави и Минев, изпускак преимушеството си и губи. Само Коларов завършва реми. 35:0.5 за САЩ! На вечерята настроението е тягостно. Във финалната група всички отбори са далеч пред нас. Нима ще останем последни?

31 октомври — IV кръг. България — Аржентина 2:2.

1 ноември — V кръг. ГФР — България 2:2. Добри резултати срещу силни противници.

Нашият отбор прави героични усилия, за да се отлепи от последното място, но кошмарът на двете тежки поражения срещу СССР и САЩ продължава да го гнети и когато се открий равният резултат, всеки въздъхва облекчено. С тази въздишка сякаш излита и последната капка сила, която е така нужна за победата. България е все още последна.

Днес се играе най-интересната среща — САЩ — СССР. Разправят, че Боби Фишер е прекосял океана с единствената амбиция да бие Тал. Фишер има предимството да играе с белите. Тал избира френска защита. Една прекрасна партия, в която всичко кипи и завършва с вечен шах. Резултатът от срещата 3:1 за СССР.

2 ноември — VI кръг. България — Чехословакия 2:2. Най-после нашият отбор се отлепи от последното място. На половин точка зад нас е Англия.

3 ноември — VII кръг. ГДР — България 2:2. Изравнителната точка донася Бобоцов след един вълнуващ цайнотен двубой с гротмайстор Улман. Репортьорът на българската телевизия в Берлин заснема неповторимия момент. Той не е шахматист, но с пресъхнало от вълнение гърло заявява: „Разбрах какво значи цайнот!“ Но дали е разбрал, че е заснема един от най-критичните моменти в мъжествената борба на нашия състезател за завоюване на първата гротмайсторска титла за родния шахмат!..

4 ноември — VIII кръг. България — Румъния. Всички отбори хвърлят последни сили за подобряване на класирането си. В контролното време печели само Нейкирх срещу Троянеску. Очертава се голяма победа за нашия отбор. Пример е в безнадеждна позиция срещу Бобоцов, а Минев трябва да спечели срещу Сабо. В по-тежка позиция е само Пъдевски срещу Радович. На доиграването обаче нашият международен майстор ловко усложнява играта и обръща партията в своя полза. Румъните са толкова разстроени, че решават да приемат резултата за по-безболезнено на части, като играят и най-безнадеждните позиции почти до мат. Така срещата завършва едва на третия ден — 4:0 за България. Голяма победа, която подобрява значително положението на нашия отбор.

5 ноември — IX кръг. Англия — България 2:2. Англичаните са били винаги корав противник.

6 ноември — предпоследен кръг. България — Холандия 3:1. На 16 ход, в равен тежкофигурен ендшип гротмайстор Довер предлага на Бобоцов реми. Бобоцов му подава ръка, а ние радостни бързаем да поздравим първия български шахматист, покрил нормата за гротмайстор, и то един кръг преди края на турнира.

Вторият голям успех на България в олимпиадата. Събъзната е заветната мечта на българските шахматисти — България има гротмайстор. С двата си големи успеха, постигнати на 6 ноември, българският отбор изпраща поздрав на родната за празника на Великата октомврийска революция...

8 ноември — последен кръг. България — Югославия. Бобоцов прави с Глигорич реми и прекрива нормата за гротмайстор с половин точка. Контролното време изтича при резултат 0.5:2:5 за ФНРЮ. Минев е отложил срещу Берток в по-добра позиция. Той трябва да спечели на всяка цена, за да се утвърди България на шесто място.

Полунощ е минало отдавна, но анализите на отложената позиция продължават едновременно в няколко стаи на хотела, където квартируват българските шахматисти. Връзката между отделните „шабове“ се поддържа по телефона. Едва към три часа посред нощ безпокойн за последен път телефонистките. Установено е, че всички варианти завършват с $\pm$ — с черните е Минев. Най-после пожелаваме си лека нощ и заспиваме спокойни.

9 ноември. Още два напрегнати часа по време на доиграването. Минев печели етюдно. Голямото сражение е завършено с чест!

Преоценка на ценностите

България е на шесто място в света. Зад нея са отборите на 31 страни. Това е третият забележителен успех на нашите състезатели в олимпиадата. Особено силно впечатление прави мъжествената борба, която води нашият олимпийски отбор след неудачния си старт във финала. Изисквах се големи морални сили, за да бъдат превъзмогнати двете тежки поражения в първия и третия кръгове. Усилията обаче не биха се увенчали с постигнатия резултат, ако нямаша за основа добрата предварителна подготовка и пораснащото майсторство на нашите олимпийски състезатели.

Нашият отбор нямаше слабо звено. Това позволяваше да се подменят ритмично състезателите, да им се пестят силите, като срещу всеки противник се противопоставя най-подходящ състав. Тук трябва да се отчете и заслугата на треньора на отбора заслужил майстор Цветков, който се справи с голяма вещина с трудната си задача.

В отделна таблица са посочени индивидуалните резултати на нашите състезатели. Коларов има най-висок процент и е единственият в отбора без загуба. Похвала заслужава и всеки един от нашите олимпийци по отделно не само за резултата, но преди всичко за добрата си игра, за самоотвержената борба, която води. Тези прояви не могат да се изразят само слични постигнатите точки и проценти, те обаче са най-важният принос за общия успех на отбора.

Отделна оценка трябва да дадем на резултата на Милко Бобоцов. На първа дъска той имаше най-трудната и най-отговорна задача. Задачата да лопи и отбива главната ударна сила на противниковите отбори. Срещу осем гротмайстори, двама международни майстори и петима национални майстори той постигна 67% и прекрива нормата за международен гротмайстор. Бобоцов не само носеше точки на отбора, но с играта и постиженията си влияеше върху настроението на целия отбор да поддържа на високо ниво своята боева

сила. За своя успех, който е най-големият, постигнат от български шахматист до сега, Бобоцов беше удостоен с най-високото спортно отличие — „заслужил майстор на спорта“.

Ние озаглавихме нашата статия „Три забележителни успеха“. Всъщност това са три потвърждения на една и съща истина — българският шахмат е направил нова крачка напред в шахматното майсторство.

Преди 10 години Здравко Милев доказа, че първите български шахматисти са достигнали нивото на международното шахматно майсторство. Това вълнови нашите най-талантливи шахматисти и още петима от тях получиха званието „международен майстор“. Се-

Резултатите от тази преоценка могат да се видят най-добре, като се съпостави класирането, което дава таблицата „Инго“, преди олимпиадата и резултатите от олимпиадата. Едни отбори отидоха нагоре, други слязоха надолу. Неизменно, високо над всички стои само отборът на световните шампиони, непобедимият отбор на СССР.

XIV шахматна олимпиада остави незаличими спомени със своята прекрасна организация, с голямото гостоприемство на домакините, с хубавия другарски спортен дух между участниците. Такава олимпиада може да се организира само в страна, чийто народ цени високо културната същност на шахмата, страна, в която има големи шахматни

Индивидуални и общи резултати на българския олимпийски отбор	Югославия	Финландия	Индонезия	Г. Д. Р.	Франция	Норвегия	Малта	Израел	Албания	СССР	Унгария	С.Щ	Аргентина	ГФР	Чехослов.	ГДР	Румъния	Англия	Холандия	Югославия	общо	Процент
Бобоцов . . .	—	1	1	1/2	—	1/2	1	1	1	—	1/2	0	0	—	1/2	1	1	—	1/2	1/2	10	66(6)
Пъдевски . . .	1/2	1	0	—	1	—	1/2	1/2	—	0	—	0	—	—	1/2	1/2	1	1/2	1	0	7	50
Нейкирх . . .	1	1/2	—	1/2	—	1/2	1	—	1	0	1/2	—	1/2	0	—	0	1	1/2	—	0	7	50
Коларов . . .	—	1	—	1/2	1	1	—	—	1	—	1/2	1/2	1	1/2	1/2	—	—	—	1	—	8	70'8
Минев	1/2	—	1	1/2	1/2	—	1	1/2	—	—	0	—	—	—	1/2	1	—	—	1	1	8	61'5
Милев	0	—	1	—	1	1	—	1/2	1	0	1/2	—	1/2	1	—	—	1/2	—	—	—	7	62'5

га Милко Бобоцов доказа, че първите български шахматисти могат да се борят с успех и за гротмайсторско звание. Но запомнете, да се борят така, както Бобоцов се бори — упорито, целенасочено, мъжествено.

XIV шахматна олимпиада представляваше генерална преоценка на силите.

ентусиасти и такива добри шахматни организатори като директора на олимпиадата Херберт Грац, председателя на шахм. съюз в ГДР Арно Бехер и др.

XIV шахматна олимпиада беше едно голямо и незабравимо тържество на шахматистите от 40 страни, тържество на мира и дружбата на народите.

СИСТЕМАТА ИНГО

Системата Инго представлява интересен опит да се изрази в цифри силата на шахматистите. При изчисляването се вземат под внимание резултатите на шахматиста в проценти и майсторският коефициент на турнирите, в които са получени. По-малкият коефициент показва по-голяма сила.

Настоящата таблица дава положението преди XIV шахматна олимпиада.

Силата на състезателите на първите три отбора в света и на България

СССР	Югославия	САЩ	България
Тал 15.3	Глигорич 28.1	Фишер 77.6	Милев 43.8
Петросян 16.2	Ивков 31.6	Решевски 29.4	Пъдевски 44.1
Корчной 18.2	Маганович 33.8	Ломбарди 36.4	Коларов 44.6
Ботвинник 18.3	Фудерер 34.8	Р. Бърн 36.4	Бобоцов 45.1
Керес 19.8	Милич 38.2	Бенкьо 37.9	Цеев 50.8
Смислов 21.0	Джурашевич 38.8	Д. Бърн 39.8	Нейкирх 51.0
На отбора 18.5	На отбора 34.1	На отбора 34.6	На отбора 46.4

Сила на отборите

1. СССР 18.5	13. Румъния 47.9	25. Швеция 53.9	37. Еквадор 72.2
2. Югослав. 34.1	14. Израел 49.3	26. Белгия 54.9	38. Монголия 72.5
3. САЩ 34.6	15. Куба 49.7	27. Дания 54.9	39. Гърция 73.2
4. Аржент. 37.2	16. Канада 49.9	28. Италия 55.1	40. Боливия 74.8
5. Унгария 37.5	17. Исландия 50.2	29. Финланд. 55.9	41. П. Рико 87
6. ГФР 37.8	18. Австрия 50.6	30. Полша 56.1	42. Египет 82.3
7. Холандия 41.5	19. Колумбия 50.7	31. Индия 60.4	43. Тунис 83.5
8. Чехослов. 45.4	20. Филипин. 52.	32. Бразилия 60.6	43. Ирландия 84.4
9. Англия 46.4	21. Чили 52.7	33. Ю. Афр. 62.	45. Малта 89'3
10. Англия 46.7	22. Швейцар. 52.9	34. Норвегия 68.8	46. Либия 90.4
11. ГДР 46.8	23. Португал. 53.4	35. Шотланд. 68.2	47. Албания 80.5
12. Испания 47.7	24. Франция 53.6	36. Иран 68.8	48. Монако 103.3

ДОЙДОХА, ВИДЯХА И . . .

Н. ПЪДЕВСКИ

II. „Бисерът на короната“

Когато погледите на хилядите зрители, шахматни любители от цял свят, журналисти бяха приковани върху дванадесетте отбора, които решаваха съдбата на златната Хамилтонова купа, един етаж по-ниско се водеше друга, не по-малко оспорвана борба. Това бяха отборите, които определяха класирането от 13—40 място. И както на всички минали олимпиади, за мнозина тяхното състезание мина незабелязано. А съставът им бе пъстър. Минали шахматни величия, отбори с патент за втората половина на таблицата, възраждащи се и новоизгриващи в шахмата страни.

За някои от тях искам да разкажа.

I. Новаците

Бяха четири: Албания, Индонезия, Малта, Монако.

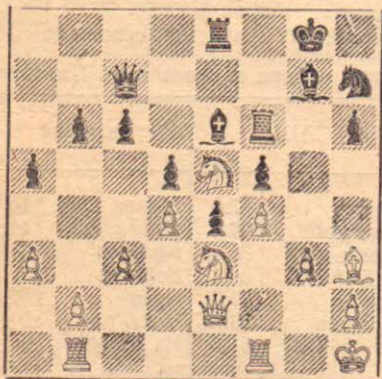
Албанските шахматисти бяха почувствували, че имат вече сили да се появят на международната арена. Дебютът им в Лайпциг потвърди това.

Индонезия — отборът на „малките шапки“, привлече вниманието още първия ден, когато разгроми шахматната нация — Израел. След още един ден и аз бях бит от Бахтиар в една отлична партия.

Монако възроди една стара традиция, датираща от времето на Вера Менчик, включвайки в състава си мадам Шеврие, нещо, което предизвика голям интерес към срещите на Монако.

А колкото за Малта, нека говори следният пример:

Гудер (Малта)—Малих (ГДР) положение след 27 ход на черните.

28. Тв-с1 !! подготвя далеко неочевидна жертва на качество 28. . . Тd8 29. с4! d:с4 30. Т:с4 0:с4 31. Д:с4+. Сега ще наблюдаваме как бързо ще се разпадне позицията на черните.

31. . . Цh8 32. 0:f5 Кf8 33. 0:e4 b5 34. Dd3 Кe6 35. К3-g4 Кс5 36. К:f6! Когато два коня дават мат 36. . . К:d3 37. Кg6x, винаги е красиво. 36. . . Д:e5 37. f:e5 К:d3 38. 0:d3 Т:d4 39. 0g6 Тd2 40. Ке4 Тd5 41. e6. Предава се.

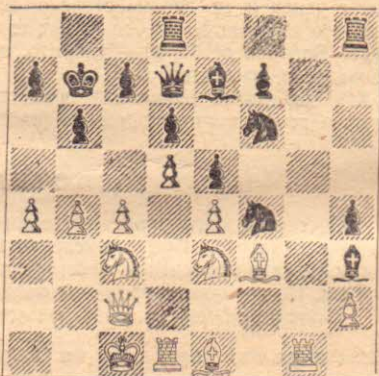
А всички от „новаците“ имаха подобни прояви.

Бившият бисер на английската корона продължава да блести, но вече за своя народ. Това почувствувахме и от срещите си с индийските шахматисти. Видяхме ги за първи път на олимпиадата в Москва, когато в московския студ бяха дошли с националните си облекла. Сега не повториха грешката си. Изчезнали бяха и много от грешките, които допускаха в шахматната борба. В потвърждение, нека видим какво се случи на един бивш световен шампион:

№ 153 Новоиндийска защита

Аарон (Индия) — д-р Еве (Холандия)

1. d4 Кf6 2. Кf3 b6 3. с4 0b7 4. Кс3 e6 5. 0g5 h6 6. 0h4 0e7 7. e3 d6 8. 0d3 g5 9. 0g3 g4. Печели пешка за сметка на някои позиционни недостатъци. 10. Кd2 0:g2 11. Тg1 0b7 12. e4 e5 13. d5 Кb-d7 14. f3 h5 15. 0e2! g:f3 16. 0:f3 Кf8 17. Де2 Кg6 18. 0—0—0 0с8. Ако веднага 18. . . Dd7, то полето f5 остава без контрол и ще бъде заето от белия кон. 19. Кf1 h4 20. 0e1 Кf4 21. Дс2 0h3 22. Ке3 Дd7 23. 0f2 0—0—0 24. a4 Цb7 35. b4

25. . . с5. Еве не издържа пред надвисналата лавина от пешки и се мъчи да я разбие. За предпочитане беше Тdг8. 26. d:с6+ Д:с6 27. Кс-d5 К6:d5 28. К:d5 К:d5 29. e:d5 Дс8 30. с5 Тd-g8 31. с6+ Цс7 32. a5 b:a5 33. Да4! Цa8 34. Д:a5+ Дс7 35. Д:a7 Д:a7 36. 0:a7 0g5+ 37. Цb2 Цe7 38. b5 Та8 39. Т:g5 Т:a7 40. b6 Та4 41. b7 Тb8 42. Та1 Тb4+ 43. Цс3 Т4:b7 44. с:b7 и белите спечелиха. Представителите на Индия в Лайпциг оставиха впечатление, че тяхната страна тепърва ще каже своята дума и в шахмата.

III. След 21 година!

Отнася се за Боливия и Еквадор. Първото им и последно участие бе на олимпиадата в Буенос Айрес през 1939 година. Сега за първи път стъпиха на европейския континент, но не с надежда да го удивят, а само да научат нещо. Впрочем Еквадор през 1957 година изпрати в Рейкиявик своята студентска команда и още то-

гава за нас стана ясно, че играят не лош шах. Затова когато два часа след започване на III кръг видях Боби Фишер уклумал, не се учудих много от причината. Ето я:

№ 154 Сицилианска партия

Фишер (САЩ)—Муноз (Еквадор)

1. e4 c5 2. Кf3 d6 3. d4 с:d4 4. К:d4 Кf6 5. Кс3 g6 6. 0e3 0g7 7. f3 0—0 8. Dd2 Кс6 9. 0с4. Фишер има десетки победи в този вариант и затова играта на Муноз в дебюта заслужава похвала. 9. . . a6. Обикновено се играе 9. . . К:d4 10. 0:d4 Да5 11. 0—0—0 Да5. 10. 0b3 Да5 11. 0—0—0 0d7 12. Цb1 Та-c8 13. g4 Ке5 14. 0h6 Кс4 15. 0:c4 Т:c4 16. Кb3 Де5 17. h4 Тf-c8 18. 0f4? Последователността налагаше 18. 0:g7 и h5. 18. . . Де6 19. h5 b5 20. h:g6 f:g6 21. 0h6 0h8! 22. e5 b4! Ход, който поставя белите в много тежко положение. 23. e:f6 h:c3 24. Дb2 Д:f6 25. 0g5 Дf7 26. Де2 с:b2 27. Д:c7 Д:c7 28. 0:e7 Т:c2. Въпреки надеждите на Фишер, Муноз реализира бърже своето преимущество. 29. Т:d6 0a4 30. 0g5 Тf2 31. 0e3 Т:f3 32. 0d4 0:b3 33. a:b3 0:d4 34. Т:d4 Т:b3 35. Та2 Тсb8 36. Та7 Та3. Предава се.

Не лоши примери, нали? И затова ако към надслова прибавим „и победи-ха“, няма да сгрешим.

СТАТИСТИКА НА УЧАСТИЯТА В ОЛИМПИАДИТЕ

14 пъти	Гърция
Дания	Ирландия
Швеция	5 пъти
13 пъти	Шотландия
Чехословакия	България
12 пъти	СССР
Унгария	4 пъти
Холандия	ГДР
Австрия	Чили
Франция	Куба
11 пъти	3 пъти
Англия	Филипините
Италия	Люксембург
Аржентина	Канада
Полша	2 пъти
10 пъти	Бразилия
Югославия	Перу
Финландия	Иран
САЩ	Порто Рико
Норвегия	Еквадор
9 пъти	Боливия
Белгия	Индия
Исландия	Монголия
8 пъти	Португалия
Швейцария	Ливан
7 пъти	Тувис
Израел	1 път
6 пъти	Уругвай
Германия	Гватемала
ГФР	Парагвай
Испания	Южна Африка
Румъния	Индонезия
	Албания
	Монако
	Малта

РАЗХОДКА ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ

А. МАЛЧЕВ

За първи път в историята на шахмата

се организира такава изложба — една прекрасна идея, осъществена с голям замах и организационно дръзновение. Можете да си представите каква енергия и настойчивост са проявили организаторите на изложбата, за да съберат експонати от 135 музеи, библиотеки, картинни галерии и архиви от цял свят, от частни колекционери и шахматните организации на около 40 страни.

Изпратили са експонати такива световно известни музеи като Ермитажа в Ленинград, Британският музей в Лондон, Бруклинският музей в Ню Йорк, Берлинският държавен музей в Мюнхен, музеи от Холандия, Белгия, Дания, Швеция, Индия и др.

Разходка през вековете — това чувство завладява посетителя, когато попадне между големите светли витрини, които опасват от край до край двете турнирни зали и част от фойетата. Най-скъпите експонати са изложени в т. н. зала на ценностите.

46 витрини с шахматна литература

показват огромното духовно богатство на шахмата. Тук са изложени ценни манускрипти от 14 и 15 векове, брошури, списания и книги, издадени от времето на Руй Лопец до наши дни. И все пак 46-те витрини обхващат само една част от несъставения каталог на

световната шахматна литература, който се смята, че наброява 10,000 заглавия на книги, издадени на различни езици. [Замисляйки се върху огромния творчески труд, вложен в тези книги, човек не може да не се удиви колко малко е изследван все още светът на 64-те квадрата и още колко много тайни крие той.

Математиките са изчислили, че ако един супер бърз сметачен апарат прави по един милион ходове в секунда, то той ще трябва да работи без почивка 10¹¹⁴ години, т. е. повече, отколкото е възрастта на земята, за да изчерпи всички възможни позиции до 40 ход.

Чудно ли е тогава, че и тук човек е потърсил помощта на машината, за да проникне в шахматните дълбини, и е конструирал така наречените

Шахматни автомати

На изложбата са представени само рисунки на известния шахматен автомат на Кемпелен. Както е известно, той е бил само една остроумна измама. Във вътрешността му е имало скрит човек, който всъщност е играел.

Но тук са изложени и два истински шахматни автомати. Единият е конструиран от испанския инженер Торес Куевендо. Голям е колкото малка писалищна маса. Вътрешността му е пълна със зъбчати колелета и лостове. Той не само играе шах, но и говори. С дрезгав глас, подобно на говорещите кукли, той изговаря на испански език „шах на царя“ и „мат на царя“, разбира се, винаги в съгласие с шахматните правила. Автоматът победи всеки, който игра срещу него, и нито веднъж не пропусна да обяви на противника си гласно: „Мат дел ре“. За чест на падналите, обаче, длъжни сме да поясним, че те винаги играха само с цар срещу цар и топ, тъй като автоматът може да си служи само с три шахматни фигури.

Другият шахматен автомат е конструиран от белгинец D'Hooghe. Върху плановете и изработката на автомата, който е направен от 6000 колелца и 4000 лостчета, конструкторът D'Hooghe и помощникът му работили 15 години. Автоматът е значително по-малък по размери от този на инж. Куевендо. Той играе само с една фигура — кой, която не е пластична, а се появява и движи като осветена картинка върху стъкло шахматно табло-екран. Автоматът може да решава само някои задачи, свързани с движението на конете, като например един кон да обходи цялото шахматно табло, като стъпва поведнъж на всяко поле.

Както се вижда, и двата автомата са интересни не като роботи, които могат да изместват шахматиста, а само като забележително техническо достижение.

Видове шахматни фигури

Ние сме свикнали със семплата и хармонична линия на шахматните фигури модел Стаунтон и трудно можем

Китайски фигури от слонова кост

да си представим разнообразието във формите и изработката, създадено от въображението и ръката на майстори и скулптори в течение на векове в различните страни. Наред с примитивните

фигурки от камък и груба керамика, които свидетелствуват, че прародителите на шахмата са живели още по време на египетската и елинската култура, светлините на витрините се пречувват в изящните форми на фигури от планински кристал, хехлибар и други скъпи минерали, във фигури от стъкло, фин порцелан и ценни метали. Особено красиви са фигурите от слонова кост, еленови рога и дърво, изработени с най-фина резба. Между хубавите стилови шахове е и изложеният в българската витрина шах, подарен от софийската община на Българския шахматен съюз, изработен от метал—оцветена с фина резба в старобългарски стил.

Символи

Известно е, че шахматът е създаден с идеята да символизира военното устройство и иерархия в древната държава. Затова и в шахматните фигури са отразени много елементи от националния стил и бит на различните народи. Така например изложени са шахматни фигури от Монголия, Виетнам и други азиатски страни, при които конете са заместени с камили, слонове, бизони и др., а и стилът им е също характерен.

В шанда на САЩ е показан красиво изработен от резба шах, на който пешките и офицерите на черните фигури са с магарешки глави, а на белите със слонски. Над този шах има надпис: „Демократи срещу републиканици“. Както е известно, магарето и слонът са символите на тези две политически партии в САЩ. Снолуцлива символика!...

Изложени са и красиви шахматни табла — от седеф, от дантела и др. Във витрината на Аржентина привлича вниманието прекрасно шахматно табло, квадратите на което са изработени от блестящите като седеф крила на южноамерикански пеперуди.

Повечето от тези шахматни комплекти са вече музейна собственост. Някога те са принадлежали на монарси, князе и висши сановници, чиито шахматни достойнства са неизвестни.

А колко много говорят простите, примитивни шахматни фигурки, излягани от чам, изваяни от хлебно тесто от неизвестен скулптор, или просто изрязани от картон, които са наредени под надписа: „Фигури, изработени от политзатворници и концлагеристи.“ Тези лишени от всякакъв блясък фигурки са били единствената разтуха на хиляди жертви на фашизма, които са намирали в шаха забрава, а може би и сила да

нонасят мъките си. За това свидетелствуват изложените в чехословашката витрина текст и музика на

Химна на бухенвалдските шахматисти

Неговите думи гласят, че макар и осъдени на тежки мъки, нещастниците, попаднали в чужди плен, вярват в своите сили, стъпките им са винаги твърди, не е погребан свободният им дух и въпреки че ги спира бодливият тел, вярват, че ще дадат на врага мат. След всеки куплет се повтаря припевът: „Не щем реми. Ще дадем мат“.

Шахматът в живописата

Главните експонати в залата на ценностите са скъпи картини и гравюри с шахматно съдържание. Някои от тях датират от XIV и XV векове, повечето обаче са от XVIII и XIX векове и изобразяват шахмата в битя на аристокрацията. Шахматът, както и фехтовката са били дисциплини, които всеки добре възпитан аристократ е трябвало да владее. Рисувайки ги пред шахматното табло, живописците са целели същевременно да подчертаят високата култура и духовна издигнатост на благородниците.

Някои картини и гравюри, като „Фридрих II и Наполеон“, „Барбароса и Султан“, „Кардинал Ришельо“, представят отношението на исторически личности към шахмата.

Като символ на две борещи се сили, на доброто и злото, на живота и смъртта, на деня и нощта и др. живописците са използвали шахмата за картини с алегорично съдържание. Например силно впечатление правят

„Фауст играе шах с Мефистофел“ — картина от неизвестен художник

картини като „Смъртта и дяволът играят шах“ от Паул Вебер, „Царят получава мат“, „Конрад морякът и съпругата му играят шах за щастието на своята дъщеря“ и др.

Особено забавна е изложбата на

Шахматни карикатури

Тук може да се видят познатите образи на шахматния запалняк, на шахматния самохвалко, на „многознаещия“ невежа, на натрапчивия кибик и др. Карикатури, в които като в криво огледало мнозина биха могли да видят и себе си, но дали биха разбрали, че в

действителност не огледалото е криво. . .

Докато картините и карикатурите представят шахмата и шахматистите пречупени през виждането на художника, голям брой

Снимки

са запечатали неподправено историческите лица и събития. Те оживяват в съзнанието на посетителя шахматните величия от миналото, големите турнири, които някога, в наши и преди наши дни, са вълнували, а сега са живи само създадените съдържателни партии и красиви комбинации.

Една интересна снимка — гробът на Андерсен, възстановен от полската шахматна федерация, напомня за бележития германски шахматист и същевременно за уважението, което съществува между шахматистите от различни страни.

Снимки на масови шахматни състезания, сеанси на едновременна игра, шахматни игри на открито, демонстрации с живи фигури и др. показват популярността на шахмата и шахматните прояви в някои страни като СССР, Югославия, ГДР и др. Тук е и снимката на световния шампион на глухите — българският шахматист Емил Лувчев.

Изложени са и фотоси на

Шахматни филми

Самите филми: „Шах и мат“ — балет на английския колектив „Садлерс Уелс“, шахматен трик-филм — полска продукция, „Турнирът на кандидатите“ — югославска продукция и „Шахматният запалняк“ — игрален съветски филм се прожектират по определена програма в дома на германо-съветската дружба.

Особено интересен е последният филм, който представлява сполучлива сатира на достигащото до маниацина шахматно пристрастяване. Създаден е в 1925 г. по време на големия международен турнир в Москва. В него участва като артист, макар и с малка роля, самият световен шампион Хозе Раул Капабланка.

В коя ли област на живота и културата не се преплита шахматът! Дори и такъв сектор, какъвто е филателията, не е останал чужд на шахмата. Изложено е табло с шахматни пощенски

Кадръ из филма „Шахматният запалняк“

марки. Между тях има и две български — една от шахматната балканиада през 1947 г., която е и най-старата шахматна пощенска марка изобщо, и

Кадръ из филмирания балет „Шах и мат“

другата — от световното студентско първенство на „Златните пясъци“ през 1958 г.

Шахматни реликви

В изложбата на СССР е показана с голя шахматна реликва — членската карта на Ленин, удостоверяваща членуването му в московския шахматен клуб през 1922/23 г.

Тук е изложен и афишът, известяващ за шахматния мач между Прокофиев и Давид Ойстрах, състоял се на 8. XI. 1937 г.

Според условията на мача победеният се задължавал да изнесе безплатен концерт в клуба на културните дейци в Москва.

В полската витрина е изложен джобният шах на прочутия полски проблемист Мариан Врубел, подарен му от друг бележит шахматен теоретик и неадекватен майстор на пешечните етюди Рихард Рети. На това джобно шахче Врубел е съставил своите 900 шахматни задачи, от които 80 са удостоени с първа награда и 270 с други отличия, получени в национални и международни конкурси.

Между експонатите по кореспондентен шах е бележникът на големия майстор и деятел в областта на кореспондентния шах, германец д-р Дикхов. Той е отворен на страницата, където е записана до 20 ход последната му партия срещу Кох, в която д-р Дикхов е постигнал печеливша позиция.

Снизходителна усмивка предизвиква примитивният „допотопен“ вид на първия шахматен часовник.

Освен различните афиши, програми, покани и др., отнасящи се до големи шахматни състезания, разни бележници, писма, записи на партии, и др., принадлежачи на бележити шахматисти, към реликвите трябва да отнесем и ав-

тографите. За нас беше приятно да видим увеличено факсимиле от автографите на нашата републиканска шампионка Венка Асенова и на заслужилия майстор на спорта Александър Цветков.

Бележити личности и шахматът

Много експонати — картини, снимки, ръкописи и др. показваха любовта и уважението, което са имали към шахмата много бележити хора — държавници, пълководци, писатели и др. — Франклин, Гьоте, Наполеон, Толстой, Маркс, Чернишевски, Ленин и др. Интересни са техните изказвания и мисли за шахмата.

Бенямин Франклин (1706—1790 г.) е писал за възпитателното значение на шахмата. В бележника на Толстой четем: „Човек трябва да цени повече интересните комбинации, отколкото победата“. . . А на друго място пише: „Паскал казва — Колкото по-мъдър е човек, толкова повече различни характери вижда. Това е също както при шахмата — добрият шахматист забелязва всички най-малки промени в позицията, докато слабият вярва, че всичко е спокойно“.

Биографите на Ленин пишат: „В шахмата най-интересна за него беше тежката борба, играта на най-добрия ход, намирането на изход в трудните, почти безнадеждни положения. Той се интересуваше малко дали печели или губи. Не слабите, а добрите ходове на противника му доставяха удоволствие“.

Л. Н. Толстой е бил голям любител на шахмата

Фактът, че най-светлите умове в миналото са били и едни от най-големите ценители на шахмата, е още едно потвърждение, че от най-древни времена той е бил

част от общата човешка култура

Шахматът е изминал дълъг път на еволюция, докато се утвърди в днеш-

ния си вид. И понастоящем в някои страни се ползват с популярност някои старинни разновидности на шахмата. Така например японският шах, наречен „Го“, се играе върху табло с размери 9×9 квадрата. Различен е и китайският шах.

Индия се счита за родина на съвременния шах. Индийците не са пропуснали да подчертаят това на изложбата. В тяхната витрина на видно място е поставена известната легенда за индийския мъдрец, който изобретил шахмата и житните зърна, които поискал от махараджата за награда. Тук са изложени и прекрасни копринени табла, върху които са избродирани шахматни задачи.

Испанците са се постарали да изтъкнат старата си шахматна култура и заслугата си за разпространението на шахмата в Европа. Шахматът в Испания е бил пренесен от арабите още в VI век.

В Италия и Франция шахматът също е преживявал периоди на голям разцвет. Англия има стари шахматни традиции, които ревниво се поддържат. Една карта на острова показва различните градове и селища, в които 331 ученически шахматни отбори участвуват в традиционните шахматни турнири, които организира редакцията на в. „Сънди таймс“.

Вековна е шахматната култура и на Германия. В ГДР съществува така нареченото

Шахматно село Щрьобек

В него всеки жител играе шах. Девизът на селото е: „Това, което човек няма в краката, трябва да го има в главата.“ В Щрьобек шахматът се изучава като учебен предмет. Всяка година се организират шахматни тържества и демонстрации с живи фигури. По фасадите и вратите на много къщи са поставени като емблеми шахматни табла и фигури. През 1908 г. тук се е състоял IV конгрес на германския шахматен съюз. Твърди се, че до 1800 г. съществувал обичай, според който всеки кандидат за женитба, за да се ожени, трябвало първо да победи на шах бащата на своята избраница. Чужденците били посрещани в селото вместо с хляб и сол, с шахматно табло.

Според легендата шахматът проникнал в Щрьобек преди около 10 века. В 1011 г. владиката Арнуф II, известен под името Буко от Халбершат, като се чудил как да напълни изпразнената си кесия, му съобщили, че е заловен пленник. Това бил мекленбургският граф Генцелен. Разхождайки се край брега на Елба, дълбоко замислен в разрешаването на една шахматна задача, той неусетно преминал границата и бил заловен.

Владиката го затворил в една кула, която и до днес е запазена, и поискал откуп, за да го освободи. Графинята обаче, която не обичала графа, понеже предпочитал шахмата пред нея, отказала да плати откупа и графът прекарал затворен в кулата пет години. За да не скучае, той научил двамата си пазачи да играят шах и от тогава шахматът се разпространил по цялото село.

Прогресивни традиции

Шахматът в Германия има дълбоки и здрави традиции. Още в началото на настоящия век той е приобил много прогресивни хора и е бил използван като едно от средствата за организиране на работническото движение в Германия. През 1909 година започвало издаването на германско работническо шахматно списание „Арбайтер шахцайтунг“. След идването на Хитлер на власт обаче то бива забранено поради бойката антифашистка линия, която е поддържало. На страниците му могат да се прочетат такива статии като: „Четири години опозиция на работниците шахматисти“ — 1923 г., „Апел към всички червеноработнически шахматисти“ — 1933 г. и др. Сега, след установяване на народнодемократичната власт, шахматът в Източна Германия е отново в разцвет.

Колко тясно е свързан шахматът с развитието на общата култура най-нагледно може да се види във витрините на СССР. Тук много експонати и данни отбелязват огромния скок, направен в развитието на шахмата в СССР след Великата октомврийска революция. Ето, прочее, една

Интересна статистика

Брой на организирани шахматисти на територията на СССР:

1914 год. —	865
1923 год. —	1159
1945 год. —	682000
1950 год. —	841000
1955 год. —	1380000
1960 год. —	1960000

Майстори до и след революцията

година	майстори	I разред
1905	4	—
1916	12	94
1945	101	4600
1950	114	5300
1955	133	6400
1960	191	11400

В СССР се издават шахматни книги на 16 езика, като само за 10 години (1950—1960) са отпечатани 3,955,000 броя шахматни книги. През 1959 г. съветското издателство „Физкультура“ е издало 11 шахматни книги.

Съветските шахматисти са посетили 35 страни, а са им гостували шахматисти от 37 страни.

Извънредно голяма е популярността на кореспондентния шах в СССР. В кореспондентните турнири, които играят по радиото москвичани с шахматисти от различни краища във и извън границите на СССР са включени 913,500 участници. В тези „А“, „Б“ и „С“ турнири участвуват моряци от съветските кораби по всички страни и морета и шахматисти от 14-те полярни станции на СССР.

Богат, разстлан по всички континенти, с древна история, с висока шахматна култура и многомилionenна армия е светът на богинята Каиса. Изложбата „Шахматът през вековете“ представляваше нейният най-хубав храм.

№ 155. НОВОИНДИЙСКА ЗАЩИТА
БОБОЦОВ

Шахматна олимпиада, Лайпциг,
1960 г.

Обяснения от М. Бобоцов

1. c4 Kf6 2. Kc3 e6 3. Kf3 b6 4. e3 Ob7
5. d4 Ob4. Новоиндийското построение
се трансформира във вариант от защи-
та Нимцович.

6. O d3 0-0 7. 0-0 0: c3! ? Вместо
обичайно 0 7. . . d5 или 7. . . c5 чер-
ните, без да са принудени, разменят
коня. Вероятно те разчитат след d6 и
и e5 да блокират центъра и получат
позиция по свой вкус.

8. b: c3 d6. След 8. . . Oe4 9. Dc2
O: d3 10. D: d3 d5 11. c: d5 e: d5 12.
c4 белите имат трайно преимущество.

9. Dc2 Te8. Ходът e6—e5 се провежда
с помощта на топа, защото конят от
b8 ще участва в атаката на пешката
c4 от пункта a5. Размяната 9. . . O: f3
само укрепва белия център.

10. e4 e5 11. Te1. При наличие на
двойка офицери не се блокира центъра,
поддържа се напрежението и се изчаква
подходящ момент за разкриване на
играта.

11. . . Kc6 12. Tb1. Отбива заплахата
12. . . e: d4 с последващо Kb4.

12. . . Oa6 13. Og5. Единият офицер
влиза в игра и осъществява неприятна
свързка, задължаваща последващото
отслабване.

13. . . h6 14. Oh4 g5 15. Og3. В ин-
дивидуален турнир бих предпочел ве-
роятно 15. K: g5 h: g5 16. O: g5 e: d4
17. f4 с атака, компенсираща фигурата,
но в случая без да се замислям отго-
ворих с хода в текста.

15. . . Kh5. Черните увеличаваха зна-
чително защитните си възможности с
15. . . Kfd7. Така пунктът c5 получа-
ваше допълнителен контрол, а полето
f6 се освобождаваше за дамата. Не се
печели пешка във варианта 15. . . g4
16. Kh4 e: d4, защото има междинен
ход — 17. Kf5! и черните са пред раз-
гром.

16. c5!

Тази енергична атака има скромно
достигане. Белите получават само по-
добър за връщък. Впрочем, в съвремен-
ния шахмат това е повече от доста-
тъчно за печалба на една партия.

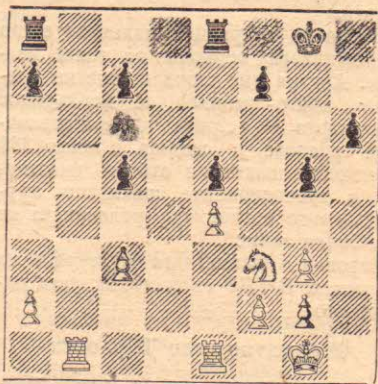
16. . . O: d3. Първият ход-отговор е
принуден.

17. D: d3 K: g3. Оказва се, че в про-
дължението 17. . . d: c5 18. Db5 Dd7
19. d: c5 белите си връщат пешката и

увеличават преимуществото си, затова
и втората размяна бе задължителна.

18. h: g3 d: c5 19. Db5 Dd6. Черните
разменят дамите с надежда, че рабо-
тите им ще се оправят.

20. d: c5 D: c5 Ако 20. . . b: c5, то
21. Tbd1! 21. D: c5 b: c5.

Позиционната комбинация, започната
с 16. c5!, завърши. Нейната крайна цел
бе тази позиция. Нека я разгледаме
внимателно.

1. Материалът е равен, тъй като
пешката c5 се отиграва веднага.

2. Пешечната верига около черния
цар е компрометирана, а пешката c7
веднага попада под обстрел.

3. Белите фигури имат по-добра коор-
динация и маневреност. Черният кон на
c6 стои лошо.

4. Под тъпите към лагера на черните,
централните полета c4, d5 и f5 са вла-
дени на белите.

Този елементарен анализ доказва
преимуществото на белите и показва
пътя за неговото реализиране.

22. Tb5 Cf8 23. T: c5 Te6. Стреми се
да изгради бариера, в която ще уча-
ства и черният цар.

24. Tb1 Ce8 25. Kd2. С голяма сила в
игра влиза и конят.

25. . . f6 26. g4 Блокада с решаващо
значение. Образуват се още две сла-
бости, пешките h6 и f6.

26. . . Cd7 27. Kc4 Ke7. Ускорява за-
губита, но и след 27. . . Tb8 28. Td1+
Cc8 29. Tcd5 тя едва ли може да се
избегне.

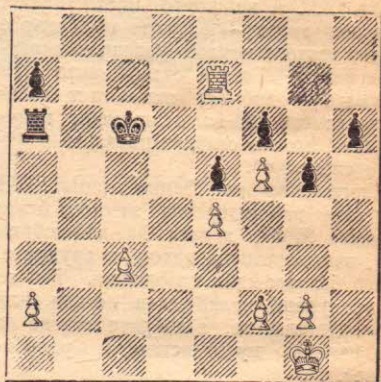
28. Td1+ Ce8. Отстъплението 28. . .
Cc8 губи. Ще последва 29. Kd6+! и
се печели най-малко качество.

29. T: c7 Tc8 30. T: c8+ Прескача
уловката 30. Kd6+? T: d6! Сега с
пешка в повече реализацията е проста.

30. . . K: c8 31. Ke3 Ke7. Ограничаваша
белия кон.

32. Tb1 Ta6 33. Tb8+ Cd7 34. Tb7+
Cd6 35. Kf5+. В конкретната позиция
това е най-силно. Топовният завършък
е още по-безналежден за черните.

35. . . K: f5 36. g: f5 Cc6. (Ако 36. . .
T: a2, то 37. Tf7) 37. Te7.

37. . . T: a2. Интересно е продълже-
нието 37. . . Cc5 38. Te6 T: e6 39.
f: e6 Cd6 40. g4! C: e6 41. Cf1 Cd6
42. Ce2 Cc6 43. Cd2 и т. н., като пе-
чалбата се постига с използване на
темпото f2—f3.

38. Te6+ Cb5 39. T: f6 a5 40. Te6
Ta1+ 41. Ch2 и черните се предадо-
ха. Те губят още една пешка и не
могат да спрат марша на белите пешки
f и e.

№ 156. ЗАЩИТА НИМЦОВИЧ

РАНТАНЕН
(Финландия)

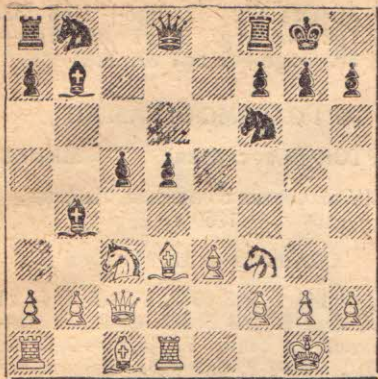
ПЪДЕВСКИ

Обяснения от Н. Пъдевски

1. d4 Kf6 2. c4 e6 3. Kc3 Ob4 4. e3 b6.
Остро продължение, което Керес с ус-
пех прилага в последните години.

5. Kf3 0-0 6. O d3 Ob7 7. Dc2. Оби-
новеното е 7. 0-0, тъй като 7. . . O: c3
8. b: c3 Ke4 9. D 2 f5 10. Kd2 не дава
особени перспективи на черните. Ето
един пример от последния турнир на
претендентите: Глигорич—Керес 6. . .
d5 7. 0-0 c5 8. c: d5 e: d5 9. d: c5
b: c5 10. Ke2! Kc6 (По-добре е Ob)
11. b3 Og4 12. Ob2 d3. Керес прину-
дено жертвува пешка, но това много
не помогна за облекчаване на пози-
цията му.

7. . . d5 8. 0-0 c5 9. c: d5 e: d5 10.
d: c5 b: c5 11. Td1. . .

Шахматната теория има над себе си хиляди примери на разиграване на подобни позиции. Белите замислят да атакуват черните пешки, да ги блокират и след това да ги унищожат. Но изводът от многото подобни примери е, че противниците на висящите пешки много рядко постигат своите цели.

11. . . Kbd7 12. Od2 Tc8 13. Ke2 O:d2 14. D:d2. На 14. T:d2 би последвало d4!

14. . . Te8 15. Kg3 g6 16. Tacl h5. Черните вече са готови за операции на всички участъци на шахматната дъска.

17. Dc2 Цг7. Както ще видим след малко, не много удачен ход. Предпочитателно бе 17. . . De7.

18. Da4 c4. Много отговорно решение. Като че ли белите постигнаха втората част от плана си — да блокират висящите пешки. Конкретните особености на позицията обаче изискваха черните да попречат на бялата дама да се прехвърли на царското крило.

19. Oe2. Смятам, че офицерът трябва да отстъпи на b1, контролирайки полето e4.

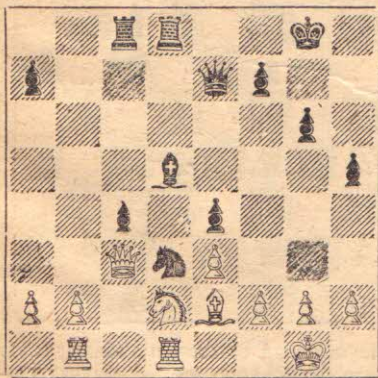
19. . . Kc5 20. Dc2. Разбира се, не 20. D:a7 Ta8!

20. . . De7 21. Dc3 Цг8. Ето защо черните бяха избързали със своя 17 ход.

22. Dd4 Kfe4! Наного затваря пътя на бялата дама към удобното поле h4 и създава угрозата Ke6.

23. K:e4 d:e4 24. Kd2 Ted8 25. Dc3. Не D:c4 поради Oa6.

25. . . Kd3 26. Tbl 26. Tc2 губи качество след Kb4.

Позицията се заплита. Двете висящи пешки са разкъсани, но за тяхното унищожение не може и да се говори.

Черните разполагат с много пространство за маневриране, докато конят на d3 стеснява много белите.

27. Kf1 Dg5. Дамата е готова, ако белите сменят коня на d3, да създаде неотразими угрози на пункта g2.

28. Da5 Tc5! 29. D:a7 Ta8 30. Db6 T:a2. Топът смело се промъква в лагера на белите, тъй като опасност от O:d3 и D:c5 няма поради матата на g2!

31. Db8+ Цh7 32. Td2 Tca5 33. Dg3. Смяната на дамите няма да помогне много на белите.

33. . . D:g3 34. h:g3 Tb5 35. O:d3 e:d3 36. f3 c3! Това завършва борбата.

37. T:d3 Tb:b2 38. T:b2 c:b2 39. Kd2 Tal+ 40. Цh2 Oe6. Изправени пред големи загуби, белите се предадоха.

№ 157. СТАРОИНДИЙСКА ЗАЩИТА НЕЙКИРХ МАТАНОВИЧ

XIV шахматна олимпиада, Лайпциг, 1960 г.

Обяснения от Ол. Нейкирх

1. d4 Kf6 2. c4 g6 3. Kc3 Og7 4. e4 d6 5. Og5.

Партията се игра в първия кръг, бях с белите фигури, а и положението на отбора заължаваше да играя за печалба. Затова се спрях на сравнително нова и опасна система, от която югославските шахматисти и специално техният лидер гротмайстор Глигорич имат лоши спомени в двете партии, играни едната срещу Пано — зонален турнир, Мадрид 1960 г., а другата срещу Улман — Буенос-Айрес, 1960 г.

В последно време тази система все по-често се среща на турнирите, но окончателната оценка за стойността и силата ѝ още не може да се даде. Едно от преимуществата на системата е, че в основата ѝ лежи лек и ясен стратегически план, което извънредно много облекчава играта на белите.

5. . . c5. Тук са опитвани и други продължения. Напр.: 5. . . h6 6. Oh4 c6 7. f4 Db6 8. Dd2 Ka6 9. Oe2 Kc7 10. e5 d:e5 11. f:e5 Kd7 12. Kf3 c5 13. Of2 0—0 14. d:c5 Da5 15. 0—0 Ke6 16. Tab1 K:e5 17. K:e5 O:e5 18. D:h6± (Сабо — Щалберг, Лайпциг, 1960 г.).

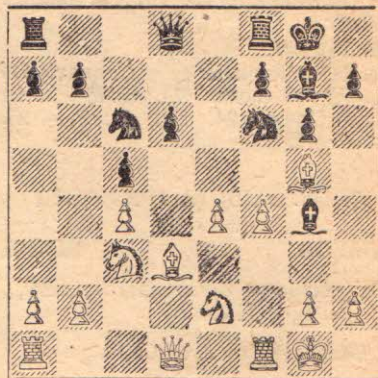
6. d5 0—0 7. Od3 e6. В партията Йохансон—Оянен, Лайпциг, 1960 г. черните предпочетоха: 7. . . a6 8. a4 h6 9. Oh4 e6 10. d:e6 O:e6 11. Kge2 Ka5 15. Td1 Kb3 16. Df4 Oe5 17. Df3 h:g5 18. Og3 Kd4 19. K:d4 c:d4 20. Kd5 O:d5 21. D:g4 Oe6 22. Df3±.

8. d:e6. Смяната представлява едно от звена на системата.

8. . . O:e6! Възможно бе и 8. . . f:e6, както в партията Минев—Дитман (в нея с пререждане на ходовете: 7. Od3 e5 8. d:e6 се достига до същата позиция): 9. e5! d:e5 10. h4 Kc6 11. a3 Da5 12. O:f6 O:f6 13. Kge2 Kd4 14. Kg3 Od7 15. Dg4 Og7 16. h5 Tf4 17. Dg5 Of6 18. Dh6 Og7 19. Dg5 Of6. Реми.

9. Kge2 Kc6 10. f4. Белите вземат под контрол полето e5 и подготвят опасния удар f5.

10. . . Og4 11. 0—0.

11. . . Dd7. Едва ли най-точното. Продължението в партията показва, че дамата не стои добре на полето d7, тъй като положението на Og4 става опасно. Възможно, и по-добре бе 10. . . h6 с последващо 11. . . g5.

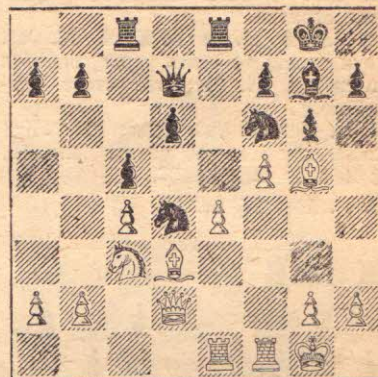
12. Dd2. Белите избягват свързката и след 13. Kg3 заплашват да използват стеснената позиция на офицера.

12. . . O:e2 13. O:e2. Като първи резултат белите получиха двойка офицери и контрол над пункта d5.

13. . . Tfe8 14. Od3 Kd4. Поставянето на този кон в центъра на пръв поглед е много силно, но даже от това идеално централно поле в дадената позиция той не е много полезен.

15. Tae1. Белите са мобилизирали всичките си сили и са готови да пристъпят към решителни действия, свързани с удара f4—f5.

15. . . Tac8 16. f5!

Прекият шурм започва. Белите успяват да осъществят и атакуващата част от стратегическия план на системата. Сега положението на черните става критично.

16. . . g:f5. Небезпеченото положение на Kf6 принуждава черните към тая размяна.

17. e:f5 T:e1. Черните се опитват чрез размени да облекчат позицията си.

18. D:e1 h6. Не може 18. . . Te8 поради 19. Dh4 Dd8 20. Kd5 и черните попадат под убийствена свързка.

19. O:f6. Най-простото. Белите не губят нито един темп и същевременно

окончателно завладяват полето d5 за коня си.

19. . . O:f6 20. Kd5 Dd8 21. Dg3+ Цh7. Не помага и по-силното 21. . . Цh8 22. Dh3 Цh7 23. Te1 със заплаха 24. Te8.

22. Te1 Kc6.

23. Te8! Черните се предават. На 23. . . D:e8 следва 24. K:f6+, а на 23. . . Od4+ 24. Цf1 D:e8 — 25. f6+ с последващ мат.

№ 158. ЗАЩИТА ГРЮНФЕЛД

КОЛАРОВ

ШМИД

XIV шахматна олимпиада, Лайпциг, 1960 г.

Обяснения от А. Т. Коларов

1. d4 Kf6 2. c4 c5 3. e3. Знаех, че гротмайстор Шмид играе редовно защита Бенони и избрах това непрегнционно продължение с цел да сведи играта в дамски гамбит или защита Грюнфелд.

3. . . g6 4. Kf3 Og7 5. Kc3 0—0 6. Oe2 c:d4 7. K:d4 d5.

8. 0—0. Дебютна неточност. Правилно беше 8. c:d5 K:d5 9. K:d5 D:d5 10. Of3±. След хола в партията черните имат най-малко равна позиция.

8. . . d:c4 9. O:c4 ab1 10. De2 b5 11. Ob3 Ob7 12. Td1 Db6. Получи се позиция сходна с приет дамски гамбит с тази разлика, че чернополюният офицер е fianketиран на g7.

13. a4. Единствена възможност за проявяване на активност.

13. . . b4 14. a5. Иначе черните ще играят ab—a5.

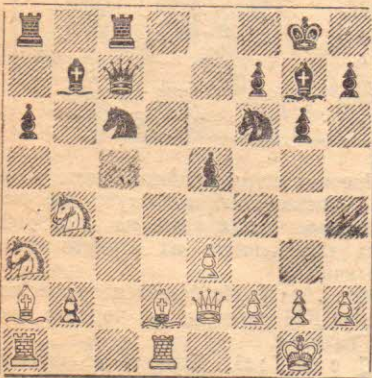
14. . . Dc7 15. Ka2 e5! Ако 15. . . D:a5?, то 16. Od2±.

16. Kc2. Конете на белите стоят твърде странно.

16. . . Kc6 17. Ka:b4 K:a5 18. Oa2. До тук играта бе почти форсирана след 13-я ми ход a4. Черните стоят превъзходно.

18. . . Tfс8 19. Ka3. Ходът 19. . . Kc4 не бива да бъде допуснат. Напр. 19. Od2 Kc4 20. Oc3 Ke4±.

19. . . Kc6 20. Od2!?

трябва да се загуби (или пожертвува) пешка.

20. . . K:b4 21. O:b4 O:g2. Тук смятах позицията си за загубена, но след известен размисъл видях, че не всичко е толкова просто.

22. Kc4.

След този ход моят противник се замисли за около половин час и вероятно също така забеляза, че положението се усложнява. Офицерът трябва да отстъпи, но не къде да е. След 22. . . Oh3, 23. Kd6 Tf8 24. Tac1 белите имат повече от достатъчен натиск.

22. . . Od5. Най добро.

23. Kd6 Tcb8. Разбира се, не 23. . . O:a2 24. K:c8 Oe6 25. Ke7+ с качество повече у белите. Черните разчитаха твърде много на този ход. И те биха имали право, ако белите не разполагаха със следващата жертва на качество, която, ако се приеме, води бързо до реми.

24. T:d5! Единствено. На 24. Oa3 O:a2 или 24. O:d5 K:d5 оставам с чиста пешка в по-малко.

24. . . T:b4. Или 24. . . K:d5 25. O:d5 T:b4 26. O:a8 D:d6 27. D:a6 D:a6 28. T:a6 T:b2 29. Od5 — с реми.

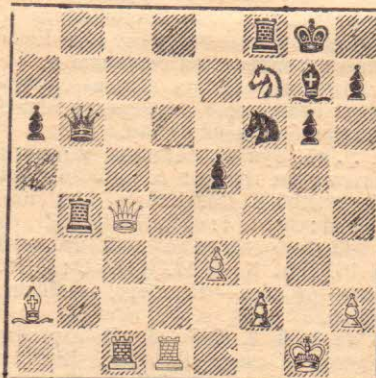
25. Tdd1. Привлекателното 25. K:f7 губи след 25. . . Ta4, а също и след 25. . . K:d5 26. O:d5 Tf8 27. Kg5+ Цh8 28. Ke6 Dd6 29. K:f8 D:d5.

25. . . Taф8 26. Tac1 Db6? С този ход черните изпадат в тежка и вероятно загубена позиция, което за съжаление не можах да схвана. Правилно беше 26. . . Da5! 27. Oc4 e4 със сложна игра.

27. K:f7 T:b2. Ако 27. . . T:f7, то 28. Tc3+ Of8 29. Tfd8 с печалба.

28. Dc4. Можеше и 28. K:e5+ Цh8 29. Tc2±.

28. . . Tb4.

Наравно.

В тази позиция имах време за мислене около 7 минути и не виждайки повече от вечен шах чрез 29. Kh6+ и Kf7+ или вечногонене на дамата с Dc4—e2, приех предложението ми реми, за което бях дълго време упрекуван от другарите си.

Решаващ фактор за това, че не забелязах печелившия ход 29. Dc7 бе това, че бях под впечатлението за загубената пешка на 20-я ход. Може би ако бях я пожертвувал съзнателно резултатът от партията щеше да бъде съвсем друг. Ето и примерен вариант след 29. Dc7 — 29. . . D:c7 30. T:c7

Tb2 31. Oc4 Tc2 32. Kg5+ Цh8 33. Ke6 Tg8 34. K:g7 T:g7 35. Td8+ Tg8 36. T:g8+ K:g8 37. Tc8

№ 159. ДАМСКИ ГАМБИТ

БЕРТОК (Югославия)

МИНЕВ

XIV шахматна олимпиада, Лайпциг, 1960 г.

Обяснения от Н. Минева

1. c4 Kf6 2. Kc3 e6 3. Kf3 d5 4. d4 c6 5. e3 Kbd7 6. Od3 Ob4 7. 0—0. За най-прецизно се счита 7. Dc2 0—0 8. a3.

7. . . 0—0 8. Od2 Od6. Същата позиция може да се получи от славянска защита. Разликата е, че тук белите имат ход повече — Od2. Трябва да отбележим, че това допълнително темпо, както ще се види по-нататък, не им носи никакви изгоди.

9. e4.

9. . . d:c4. Води към нормалните варианти. Възможно е обаче и 9. . . d:e4 10. K:e4 K:e4 11. O:e4 e5! = Рабар—Трифуневич, Загреб, 1955 г., което не минава при положение на офицера на c1 поради 12. d:e5 K:e5 13. K:e5 O:e5 14. O:h7+ Ц:h7 15. Dh5+ и D:e5 — с пешка в повече.

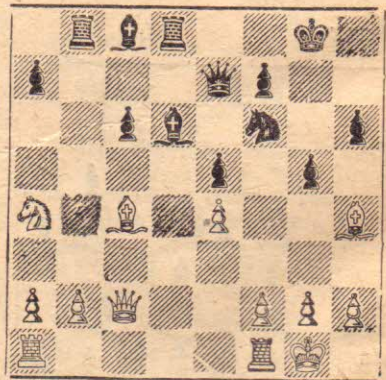
10. 0:c4 e5 11. Og5 De7 12. d5. Най-опасно е 12. Te1 и ако 12. . . Td8, то 13. Ob3!, Глигорич—Минева, Белград, 1955 г.

12. . . h6. Неточност. Необходимо бе 12. . . Td8 и после Kf8, Kg6 и едва тогава h6 — с добра игра, както е играл още Чигорин, създателят на този вариант. По време на партията смятах, че на 12. . . Td8 е възможно 13. Kh4 Kf8 14. Kf5! O:f5 15. e:f5±, не забелязвайки, че след 13. . . Kb6! 14. Ob3 h6! черните получават преимущество.

13. d:c6 b:c6. Не може, разбира се, 13. . . h:g5 14. c:d7 O:d7 15. K:g5 или 14. . . K:d7 15. Kd5±.

14. Oh4 Td8 15. Dc2 Kf8 16. Og3! Тънко използване на 12. . . h6. Сега за да завладее полето f4, черните трябва да създадат слабости на царския си фланг.

16. . . Kg6 17. Kh4 K:h4 18. 0:h4 Tb8 19. Ka4 g5.

Не може да се стои и наблюдава как белите планомерно ще използват слабостите на дамското крило чрез 20. f3 и 21. Of2.

20. Og3 Kh5 21. Tad1 Kf4 22. b3 Df6 23. Td2 Oc7 24. T:d8+ O:d8 25. Td1

